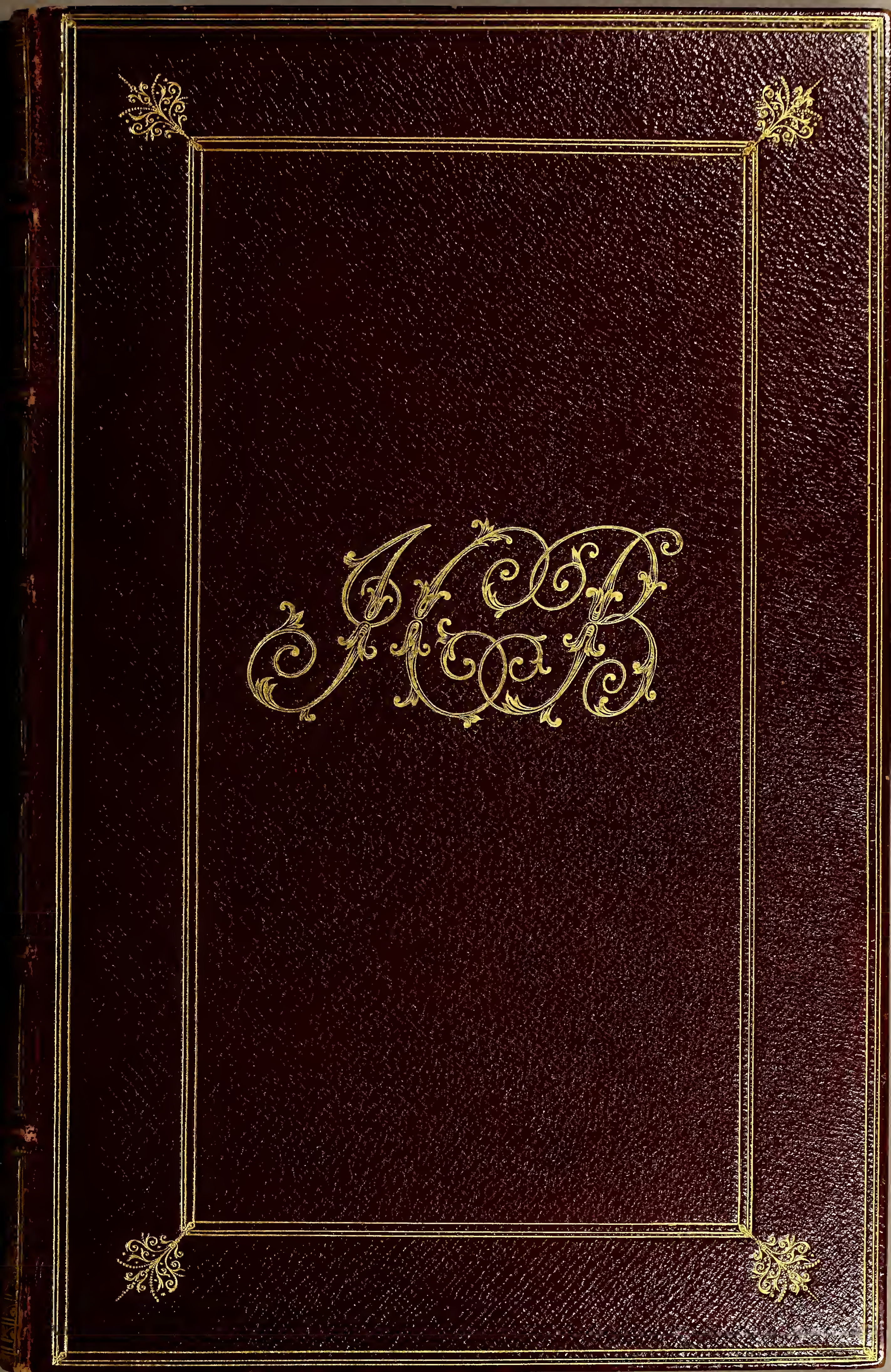



GAUDEO



BOUND BY F. BEDFORD

¶ DE rebus, et Insulis nouiter Repertis a Sereniss. Carolo Imperatore, Et Variis earum gentium moribus.



X mearum decadū libellis in vulgus emissis colligere licet fugitiuos quosdam ad vicina Darieni appulsos nostrorum libellos admirantes dixisse terras se aliquādo incoluisse, quorū habitatores instrumētis vterentur eiusmodi, Ac politice legibus parentes viuerent, Atriaq;, ac Templa lapidibus cōstructa magnifice, plateas, et stratas vias ordine composito, vbi negotientur, haberent, Eas nunc terras nostri reperere, qui autores fuerīt, quomō res processerit, attente audiat Bea. tua quādoquidē tuo throno subdenda pro tempore in lucem ꝓdeant hęc omnia: De Insula Cuba, quam fernandinā placuit appellare Hyspaniolę occidentali proxima Septētrionaliter tamen adeo, vt Cancri tropicus mediam secet Cubam, Hyspaniola vero a Tropico distet ad ęquatorē gradus aliquot, pauca tetigimus. hactenꝰ in hac Insula sex Iā sūt oppida erecta, Primariū a diuo Iacobo Hyspaniarū patrono nomen sumit natiuū Est ibi aurum montanum, & fluuiale, Auro suffodiendo Inuigilatur, Quo Anno libelli mei portas clauserūt, Tres Hyspani ex antiquioribꝰ Cubæ ciuibꝰ Franciscus Fernandꝰ Cordubeñ, Lupus ochoa Caycedus, & Christophorus morātes nouas quęrere terras instituunt, Est inquietus, & semper magna moliens Hyspanorū Animus, tria, instrunt eius gñis nauigia, quæ appellant Hyspani Carauellas ꝓpriis impensis, habita a gubernatore, Didaco Velazquez nauigādi potestate ex angulo Cubæ occidentali, qui Sācti Antonii nomen adeptus est, altum capiunt cum centum decem viris. Est hic Angulus ad reficiendas naues, & aquationi, & lignationi aptissimus, Cęlo tm̄, & aqua contenti sex adnauigant inter zephirū, & Austrum dies ac dimidium, quo tempore sex tantū, & sexaginta se leguas percurrisse arbitrant̄, Stabant autem in anchoris vbicumq; Sol cadens illos deprehendebat, Ne per ignotū pelagus errātes scopulis illiderēt. & Arenosis uadis īpliciti mergerēt, in Insulam incidunt ingentē nomine iucatan, Cuius initium accolæ Eccampi vocant, oppidū in Littore sitū adeunt Magnum adeo, vt Cairū illud nostri dixerīt, hospitaliter ab accolis nostri suscipiuntur, ingressi summa repleti sūt admiratione Turritas domos,

Nota politiā templa ⁊ mores illarū prouintiarū.

Quo in gradu sita sit insula Hyspana.

Nota Hyspanorū animos sēper magna moliri.

Nota ciuitatem adeo magnā vt Cayrū eam appellauerint.

Nota ex quibus dom⁹ cōficiunt.

tēpla magnifica, vias ordine Stratas, ac plateas, & nundinaria, vbi cōmertia aguntur reperiūt, Lapideæ sunt domus, Aut ex Lateribus, & Calce, arte, & industria confectæ, Ad prima domorum impluuia, aut primas habitationes per decē, aut duodecim gradus ascendit, Non Tegulis tñ, sed culmis, aut herbarum fruticibus coopertæ sūt, Mutuis se muneribus afficiunt, Bullas Aureas ex auro fabrefacta monilia perpulchre formata. barbari nostris, nri autem illis sericeas, ac laneas vestes, vitreas, & Calculos, & aurichalchea tintinabula munera illis grata, qa peregrina, sūt īpartiti Specula floccifaciebāt nostra, qa illi lucidiora ex quib⁹dā lapidib⁹ assequāt vestita est hæc gēs nō lana, quia pecudes nō habēt, sed gonsapio mille modis, & variis fucato coloribus. feminę a cingulo ad talum induuntur, Velaminibusq; diuersis, Caput, & pectora tegunt, & pudice cauent, ne pes, aut crus illis visatur, templa frequentant, ad quę primarii vias ex propriis domibus lapidibus sternūt. Idolorum culturæ Indulgent, sunt recutiti, legib⁹ viuunt, summa fide cōmertiantur, permutando sine pecuniis, Cruces ornant, Vnde habuerint Interrogati. per interpretes dicunt aliqui, transiisse aliqñ virū quendā formosissimū per eos tractus, qui eis id insigne in sui memoriam Reliquerit: Alii, obiisse lucidiorem sole hominem quendam in eo opifitio, Certi nihil habetur, Aliquot ibi dies commorati Iam videbantur Incolis esse molesti, Nullius enim hospitis est grata mora longa, Commeatū capiunt, recta tendunt ad occidentem, per prouintias comii, & maia dictas ab accolis, pręter lapsi sunt aquam tm̄, & ligna ex itinere capientes, Barbari Littorales nostras admirabantur naues mari natantes, ad aquas visendas certatim, & feminæ permixtæ viris cum infantibus passim pdibant, nostri ex mari non sine stupore illorum ędificia, sed pręcipue templa littoribus proxima in modum artiū erecta, pspectabant, Iacere tandem anchoras placuit ad leguas centum decem in prouintia, cui nomen Campechium, cuius oppidum est domorum trium millium, Amice se inuicem amplectunt, Nauticā nostrorum artem, nauigiorū magnitudinē, Vela, amplustra, resq; cęteras Barbari attoniti admirabant, vbi excussorū tormentorū tonitrua, fumosumq;, ac sulfureum odorē ignitum senserūt, adeo mitti fulmina arbitrabant, in atrio nostros Regulus benigne, magnificeq; hospitatus est, Post sumptas more illorū epulas, in quibus pauones habent, & altilia, volucres, etiam montanas, & nemorales, ac aqtiles, Perdices. Coturnices, Turtures, Annates, & anseres, Cuniculos, vltra hęc Lupos, Leo-

Ex qu(ib⁹) reb⁹ specula conficiantur.

Nulli⁹ hospitis grata est mora longa.

Regul⁹ christianos hospitaliter recipit.

nes.tigres, vulpes, & quadrupedes agreſtes, vt apros, Ceruos, & lepores, ducti ſunt noſtri cum regio comitatu ad latum compitū in oppidi latere ſitum, oſtendūt noſtris quatuor graduum erectū marmoreū ꝑtim ex tenaci bitumine, ꝑtim ex lapillis pulpitū, cui hominis inherebat ſimulacrum ſuperſculptum Adherentibus illi duobus quadrupedibus ignotis, qui marmorei hominis vterū vti canes rabidi videbantur velle delacerare, Serpens bitumine, ac lapillis compacta pedum longa ſeptē, & quadraginta vti bos magnus, marmoreū Leonem vorans, recenti cruore irrorata Simulacro aſtabat, proximi erant ſolo affixi tres tigni, quos tres alii lapidibus ſuffulti tranſuerſabant, in eo loco reos puniunt, in cui9 rei argumentum ſtratas viderunt innumeras cruore illitas, & con fractas ſagittas, & mortuorum oſſa in vicinā cortē ꝓiecta, domus & hic ſunt ex calce, & lapidibus ędificatę, Regulo Lazari nomen indiderunt, quia Lazari die terram captarunt, abeunt ad leguas inde ad occidentem ſemper quindecim, prouintiā captant nomine Aguanil cuius oppidū dicitur Moſco, Regulus Chapoton vltima acuta, hoſtiliter inſpectat noſtros hic regulus, inſidias noſtris inſtruit, petentibus aquam tranſ collem proximū fontes eſſe innuunt, qua iter eſt per anguſtas ſemitas, ex mutatis in fronte coloribus, & arcuū, & tælorū geſtamine fraudē ſenſere, tendere vlterius noſtri recuſāt, pallantes imparatosq; adoriūtur noſtros Barbari mille amplius, ſternūt noſtros fugientes, ceno in littore (erat enim ibi cenaſum mare) implicantur, duos, & viginti ſagittis trāſ uerberatos perimunt, reliquos maiori ex parte vulnerant, Trib9 & triginta inquirūt Claſſis ipſum pretorē franciſcum Ferdinādū fuiſſe vulneribus percuſsum, fere nullus euaſit incolumis, Si ad mōſtratos colles ꝓceſſiſſent, perempti fuiſſent ad vnū. Mæſti ergo redeunt, qui ſuperſunt ad Fernandinā Inſulā, vnde venerant ac cū fletu, & gemitib9 ob relictos, & pręſētes vulneratos a ſociis recipiunt, his intellectis Cubæ Fernādineq; gubernator Didac9 Velazquez quatuor caranellarū Claſſem inſtruit cum hominib9 circiter trecentis, huic Claſſiculę pręfecit nepotem ſuum Ioannem Griſaluam Additis ſuppretoribus Alphonſo auila, Franciſco Montegio, & cōmendatario petro aluarado, Nauclero autem eodem Anthonio alamino prioris Claſſiculæ rectore, idem iter capiūt, ſed aliquāto auſtralius ad leguas forte ſeptuaginta, turim ex alto vident eminentem, terram minime turri duce Inſulam prehēdunt nomine Cozumella, a qua ſuaues ſe odores olfeciſſe ſpatio trium leguarum, vento inde proflante Inquiunt, Ambitu repe

Cōnumerantur volantium ꝛ quadrupedū genera varia q̄ in illis partib9 habentur.

Ubi puniant malefactores.

Uulnerantur ꝛ interficiunt multi ex Hyſpanis ꝛ ꝓfect9 triginta trib9 vulneribus afficitur.

Nota inſtruit ab Hyſpanis claſſis ad nouas detegendas terras.

riunt esse leguatum quinque, ac quadraginta, plana est gleba fortunatissima, Aurum habet, sed peregrinum. aliunde allatũ, melle abundat, & fructibus, hortensibus volucribus, & quadrupedibus, Est horum incolarũ, vt breuibus absoluã, Economia, & politia, quę de Iucatana, Domus, templa, viæ cõmertia, virorum ac fœminarum gestamina, ex Gonsapio, nõ laneo, vel serico, Domus lapideę culmo contectæ, vbi lapidum penuria, Sed vbi sit lapicidarum copia, lanimis lapideis cõteguntur, Mormoreos postes in plerisque, veluti apud nos plereque domus habent, turres, ibi vetustas, dirutarum, & vestigia antiquitatem redolentes repererũt, Vna prę ceteris graduũ octodecim, vti ad illustria templa conscẽditur, Nostras sunt admirati naues, & nauticam artem, Noluissẽt hospites primo impetu, Benigne postmodum eos admiserunt, Turrim conscendunt, duce primario, quem Sacerdotem credunt Vexillũ incacumine sistunt, Regi Castelle imperium adiudicãt, Sanctę Crucis nomẽ Insulę assignant, quia nostri Maii quinta Sanctę Crucis solemni sunt Insulam ingressi Cozumellam vero inquiunt appellari, a Regulo Cozumellao, cuius maiores primos ipse iactat fuisse huius Insule habitatores, Cameras in turri reperiunt, Statuas tum marmoreas, tum ficties, vrsorũque simulacra instructa, Quæ vnisono elato cantu inuocant, suffumigiis, ac suauibus adolent odoribus, vti Penates deos colunt, Res ibi diuina celebrata est, Sunt recutiti, Regulus hic elegãter ex Gonsapio velamine indutus pedis vnius digitos abscissos habebat, natanti vorax piscis, q Tuberon dicit, vno morsu digitos raptauerat, Laute, copioseque nostros depastus est, Post triduũ abeunt recta tendunt ad occidentem, vident a longe montes, Iucatana erat Insula, quam Cozumella quinque tantum leguarum spatio dirrimit, Iucatanæ latus capiũt, inputato continenti circumeũt illam nequeunt vniuersam ob frequentes scopulos, & harenosa vada, ad iam notum Boreale latus Alanimus Nanclerus naues reducit ad idem oppidum, habitatores inuitasse pęnituit, Ad lapidis iactum ab oppido, nostros sistere iubent accolæ, Abire imperant, Aquandi petunt copiam, priusquam discedant, Puteum a tergo relictum monstrant, licere Inde aquam haurire. aliunde minime inquiunt, Pernoctatum est in vicino putei campo, Diffidunt, Barbarorum armatorum milia tria circiter, castra locant non longea nostris, pars vtraque, noctem duxit in somnem, Illi nostrorum eruptionem in pagum, nostri Barbarorũ impetum repentinum veriti tubarum clangoribus, & timpanorum rebeatu somnolen-

Quib' rebus et fructib' illę prouintię habundent.

Vexillũ in sũmitate turris locãt hyspani.

Iucatanã Insulam adeunt Hyspani.

Nota Hyspanorũ et Insularium cõtrouersiam.

tas excitabant, Vbi illuxit, accidunt Barbari, appellant interpretes cubenses nostros, quorum Idoima, si non idem consanguineũ tamen, face thurea inter vtrumq; agmen accensa, minantur interemptionem, ni prius abire properauerint. quam fax extinguatur, nolle hospites protestantur, Fax consumitur, deuenitur ad manus, perimũt e nostris vnũ, quem sagitta male scutatum reperit, Multi feriuntur, ad Tormenta, quæ apud Puteum erant locata, se reducunt nostri, vt inde globos iaculentur in hostes, retro cedũt ad oppidum Barbari, Milites feruenti animo cupiebant illos persequi, Vetuit Grisalua prætor, inde procedunt ad Iucatanæ calcem vltimum, ducentarum reperiunt esse leguarum amplius productam, ab oriente in Occidentem, Portum petunt egregium, cui nomen dedere Portus desideratus, ad terras deinde transfretant alias, Et terrã prehendunt aliam Iucatanę vicinam ab Occidẽte, dubitatur, sit Insula nec ne, Continẽti esse connexam suspicantur, est ibi sinus, quem arbĩtrantur ambitum vtraq; terra, Nil certi, Colluacan, alias Olloan, hęc tellus ab Accolis appellatur Flumen ingens ibi repertum, dat suo furore in pelagus potabiles aquas, spatio leguarum duarum, A prætore Grisaluam appellarunt, Admirati nostras moles, mari natantes Barbari, Accolæ vtramq; fluminis ripam, ad sex milia armatorum, scutis aureis, arcubus, & sagittis, ensibus latis, & hastis adustis armati obsidẽt prohibituri descensum, & littus tutaturi, Stat ea nocte, pars vtraq;, in alis, Prima luce, ecce Canoas circiter cẽtum armatis plenas (diximus alias Canoas esse Lembos vni ligneos) & hic sese Cubenses interpretes, & hii sat commode conueniebanr in lingua, Pax oblata p interpretes, admittitur, Accedit vna Canoa, reliquę sistunt, Canoæ rector, quid nostri queritent per alienas terras, percunctatur, Aurum cupere respondetur, permutatione tamẽ, non gratuito, aut violenter, redit Canoa, quid actum sit, Regulo referunt Nautæ, accersitus Regulus venit libens (O narratu dignũ pater sancte) Cubicularium ad se vocat Regulus, cubicularia ad se iubet afferri ornamenta, vt prętorem ipsum Grisaluam ornet, imperat, A calceo incipit illum auro induere, Ocreas, Toracem, & quicquid armorum ex ferro, aut Calibe solet chatafract⁹ nostras proditurus ad pugnam sibi sumere, vniuersũm id ex auro miris modis formato, Regulus Grisaluæ impartitur, Compensat Grisalua sericeis, laneis, ac lineis vestibus, rebusq; aliis nostra

Nota modũ ꝓtestationis seu termini hostibus dati.

Portũ egregiũ inueniunt Hyspani quẽ portũ Desideratũ appellãt.

Fluui⁹ Grisalue vnde nomẽ sumpserit.

Dona Grisalue data a Regulo.

tibus, In huius Iucatanę inicio, quando in Cozumellam traiece rũt, in Canoam piſcatoriam inciderunt, nouem inerant hamis aureis piſcantes Accolæ inermes capiunt omnes nil timentes, Ex illis vnum agnouit hic Regulus, ſe tantundem auri miſſurum in craſtinum pollicetur ad Griſaluam quanti ponderis vir ille reperiretur, negauit redemptionem ſociis inuitis prætor, illum detinuit, ac diſceſsit, Quid vltra iaceat recogniturus, Ad leguas centum circiter ad Zephirum ſemper ſinum ingentem reperiunt, in quo tres Inſulæ paruæ ſitæ erant, adeunt grandiorem (Proh Crudele facinus pater ſancte, proh truculentas hominum mentes, Stomacho claudat portas Beatitudo tua ne perturbetur) pueroſ, puellaſq; ſuis diis imolant paſſim, Sunt recutiti, Simulachra, quę colunt ſunt marmorea, quędam alia fictilia, marmoreas inter imagines, extat Leo pertuſa Ceruice, in quam miſerorũ ſanguinem proiiciunt, ut inde fluat in lacunam marmoreã. Qua Ceremonia miſerorum ſanguinem litent, Referamus, Non iugulis, ſed pectoribus apertis ex infauſta victima cor eruunt, Ex cuius calido cruore Idolorum labia illiniunt, reliquum fluere patiuntur in lacunam, Inde apertum cor, & exta comburunt, gratum illum diis fumum fore arbitrantur, Ex Idolis vnum eſt virile, quod inflexo capite, lacunam ſanguinariam ſuper inſpectat, tanq; accæptans ſacrificium hoſtiarum, Torulos brachiorum, & femorum, ac ſurarum pulpas edunt, ſi præcipue hoſtẽ Bello victũ ſacrificauerint, Riuum concreti ſanguinis, veluti ex carnificina exeuntem repererũt, ex Inſulis vicinis ad id facinoris miſeros tranſportant, Capita, cadaueraq; truncata ibi viderunt, inmunera, integra etiam, pleraq; velaminibus contecta, vniuerſi tractus illi auro gẽmiſq; abundãt. Pererrans Inſulã, vnus e noſtris in duos ſemiſuffuſos vrceolos alabaſtrinos pulchre laboratos, lapillis diuerſorum colorũ plenos, incidit, Aiunt lapillum ſe reperiſſe, qui miſſus eſt ad Gubernatorem, Valoris duorum millium Caſtellanorũ auri, ſacrificii hanc Inſulam appellarunt, Extant, & in huius Colluacanæ lateribus, alię ſitæ Inſulæ, in quibus ſolę mulieres inhabitant, ſine virorum commertio, putant aliqui Amazonico viuere more, qui prudentius rem ponderant, Cenobitas eſſe virgines ſeceſſu gaudẽtes, vti apud nos, & multis in locis vir

Nota in illis partib[9] nõ eſſe ferrum cũ hamis aureis piſces capiãt.

Qualia ſũt ſimulacra quę Incolę illarũ regionũ colũt

Modũ ſacrificandi mortales in illis partibus.

Nota Inſulã in qua ſolę mulieres habitãt.

gines Veſtales, aut bonæ deæ ſacræ, Certis anni temporibus, traii ciunt viri ad eas, non Coitus cauſa, ſed moti pietate, campos, & hortos illis compoſituri, quo cultu queãt vitam ducere, Fama ta- men viget, eſſe alias Inſulas fęminarum ſedes, ſed corruptarum, Quæ mamillam a teneris vrunt, quo facilius queant ſagittariam artem exercere, ad eaſq; traiicere cauſa coitus viros, fabulam pu- to, Ad littus ergo Colluacanæ terræ ſe applicant noſtri placide, negotiantur, Aureum Regulus cacabum, Armillas, Torques, Bullas, multaq; præterea diuerſorum generum Monilia, noſtris eſt impartitus, Noſtri e contra, noſtratibus illum alacrem reddũt, Figere hic pedem, & coloniam deducere cupiebant, prohibuit Griſalua prætor, Deſperatis animis vixerunt eo tempore commi- litones in prętorem, Turritis conſtat ædificiis, hęc prouintia op- pidis ampliſsimis egregia, quindecim, & alicubi viginti milium domorũ ſe aliqua vidiſſe atteſtantur Sunt non vbiq; connexę do- mus, hortis, & corticibꝰ interſecantibꝰ, multũ diſtantes a ſe ipſis, Plateas habent Meniis circum ſeptas, Inquibꝰ fora, & Nũdinas exercent, vias ſtratas, Furnos, fornaceſq;, ac Lateres coctos ha- bent, Figulos, lignarioſq; fabros, & artifices, Mechanicarumq; artium, omnium opifices aſsequuntur egregios, Rothaucha- nus hic Regulus dicitur, regia palmaria, eius oppidum regni domorum aiunt eſſe quindecim millium, Quando nouos hoſpi tes ſuſcipiunt, qui pacem in illis terris admittunt, In amicitię fœ- dus ſibi ipſis cum nouacula, uel lapide, ſanguinis parump ex lingua, uel manu, aut Lacerto, aut alia quauis corporis parte eru unt, inſpectãte hoſpite, Sacerdotes viuunt cœlibes, & incorrupti, Quid ſit coire nemo intelligit, donec nubat, Nephas. & morte pi- andum eſt, aliter accidere, In fæminis mira Caſtitas, Licet vnicui- q; potenti poſtquã vnam duxerit vxorem, pellices habere quot quot voluerit, Sed nupta adulterio cõpręhenſa, vendit᷑ a marito, Primario tamẽ principi. a quo licet mulieris propinquis, illam re- dimere Nemini non coniugato, phas eſt ſe coniugato iungi in menſa, uel eadem Lance veſci, aut poculo bibere, paremq; ſe con iugato p̃bere, Auguſto Septẽbriq; menſe, quinq; ac triginta dies abſtinẽt, Non a carnibꝰ modo, quas aſſequũtur optimas, ſed neq; piſcibꝰ veſcũt᷑. aut re aliq̃, quę ſãguinẽ nutriat, Hortẽſibꝰ, ac legu

Nota mulie- rũ illarũ vitã q̃ ſeceſſu gau- dent.

Munera hinc inde donata aduerte.

Nota varia artificiorum genera eſſe in illis partibus.

Nota contra hereticos no- ſtri temporis: qui nolunt ſa- cerdotes poſ- ſe ducere vxo- res: et nõ ſer- uari quadra- geſimam pręcipiunt.

minibus illas dies peragunt. Menses viginti dierũ numero claudũt. Annum vero Mensib9 viginri. Aliquot ibi dies lautos egere

¶ Abeunt littus idem sequuti Regulum, conueniunt alium, cui nomen dederunt Ouandus Regulus, vbi nostros cupere aurum intellexit, Laminas conflatas attulit aureas, se copiam eius metalli desiderare significat prætor per interpretes, Postero die aureum hominis Simulachrum, flabellumq;, & auream, artificio vario, laruam, iubet afferri, Calculosq;, serta, pectoraliumq; etiam bullarum copiã, diuersorũ generũ ornamenta variorumq; colorũ lapillos nostris est inpartit9, Dapibus quoq; lautissimis. per sapide conditis, saturant̃, In littore initatos, properanti cursu ex frondentibus ramis, Reguli mandato electis, illico senes contegebat, Inertes in ramis ferendis, familiares Regulus percutiebat sceptro. quod manu gestabat, Serui demisso vultu, quicũq; verbera. patienter sustinebant. Interrogatus rex, vbi nam auri tanti colligeretur copia. proximos digito monstrauit montes, & flumina. ab illis decurrentia. Sunt in fluminibus. ac lacub9 adeo asueti. vt idem sit illis natare, ac terra incedere, Merguntur fluminibus. quando aurum placet colligere. manusq; harena efferunt plenas. de manu in manum. demum harenam Cribrantes. aurum deligunt. Spatio duarum horarum. dicunt. auro implere caulam digitalem. De suffumigiis. & odoribus harum terrarum dulcia. molliaq; dici. queunt. quæ prætermittimus. quia magis ad effeminandos animos faciunt. quam ad bonos mores, Puerũ annorum duodecim. oblatum a regulo, recusauit Prætor. puellã admisit pulchre ornatam. sociis inuitis. puerum abiecit. Vnum ex lapillis ab regulo habitis. scribunt esse Valoris duorum milliũ Castellanorum Auri. Discedunt tandem ab hoc Regulo. auro. & Gemmis onusti, Grisalua vnam e Carauellis. ad patrium Gubernatorem destinat. ad Ferdinandinã. cũ Nunciis & habitis Auro & Gemmis. littus interea sequuntur reliqui Occidentem versus, Vna vero proximũ littus abradebat. qua Franciscus Montegius subprætor vehebatur. duę per altum tendebãt in prospectu. Admirati Accolæ. rem nouam miraculo ascribunt. Tredecim ad Montegium veniũt Canoæ. per interpretes colloquũt̃. Benigne se inuicẽ salutant, supplices orant Accolæ, vt descendãt, magna pollicẽt̃. si Regulum patrię adierint. ꝑcib9 eorũ negat Montegi9 se posse annuere. ꝙ socii nimis a se distarẽt cõtẽtos dimisit tamen

Nota illis in Prouintijs maximã auri copiã inueniri

Nota mirum Indorum natantium facilitatem.

Puellam donat Hyspanis Regulus

Accedunt ad Hyspanos indi & blande vtrinq; se excipiunt.

datis quibusdam nostratibus, muneribus, illis gratis quia ignota sunt, Celebre oppidum aliud adeunt, ad littus se applicant vna, tres Carauellæ, prohibentur ab accolis, Descendere scutis, arcub9 plenis pharetris, & ligneis latis ensibus, atq; hastis adustis, armati ad nostros prodeunt, Sagittas iaculantur a longe illi, Tormentorum globulos nostri, Machinarũ strepitum admirati, ac furore perterriti, aufugiunt, pacem optant, Iam commeatus nostris deficiebant iam quassatæ longis itineribus naues erant, ad Insulam igitur Fernandinam, factis, & repertis supradictis contentus, socii haud quaquam reuertuntur, Nunc diuertendum est parumper, Alia Nauigatio pertrectanda, Dehinc ad alias regrediemur terras, quas nostri repererunt, Diecus idem Velazquez Gubernator, eodem fere tempore, quo classem quatuor Carauellarum parauerat, aliam destinauit, vnius tantum Carauellæ, vno Bergantino comite, cum viris quinq;, & quadraginta, violentas hi manus in Incolas exercuerunt, Idolorum sectatores, & recutiti sunt, propterea licere illos trahere ad aurum suffodiendum, arbitrati sunt, Littore putati continentis, proximæ paruæ Insulæ multæ vbertate soli, & fortunatissima gleba beatę Guauaxam, Guangam, Gintillam, ex vna istarum rapiunt, vtriusq; sexus trecentum accolas, Huic insulæ imposuerunt nomen, Sanctæ Mariæ, In Carauellam hos inculcant, & ad Fernandinam tendunt, Bergantinum cum sociis quinque ac viginti, relinqunt, qui dent operam hominum venationi vlteriori, Portus quem pręhẽdit Carauella, portus Caranatide, Distat is ab oppido Insulę primę diui Iacobi, leguis ducentis quinquaginta, Est longissima hæc insula, ab Oriente protenta ad Occidentem, quã Cancri tropicus intersecat, Miserorum vindictam quęrente fortuna, e custodibus in terrã descendunt quidam, pauci remanent, Nacti occasionem recuperandæ libertatis insulares, raptatis nostrorum telis ruunt in custodes, perierũt sex, reliqui in mare desiliunt, Carauella potiuntur Insulares, regere illam didicerant, redeuut in patriam, sed non primo in eandem Insulam, in vicinam descendũt, Carauellam exurunt, tęla secum asportant. Lembis traiitiũt ad suos, relictos nostros cum Bergãtino adoriuntur, prosternunt, perimũt partẽ, qui euasere infelices, ad Bergatinũ ꝑ fugiuut, arbor ẽ ingẽs littori ꝓxima, crucẽ in ei9 arboris cacumine locãt, & supiorẽ arboris corticem his verbis inscribunt Vannius Aldarien, Est darien fluui9, in cui9 ripa, sitũ ẽ Oppidũ putati Cõtinẽtis primariũ, Re intellecta Gubernat in reliq̃rũ auxiliũ duas ꝓpere mittit

Hospitio harene ꝓhibent Hyspani ab Incolis.

Alia nauigatio vnius carauelle ꝛ vnius bergantini.

Capiunt indi ab Hyspanis vt serui abducantur.

Custodib9 interfectis aufugiũt captiui Indi cum Carauella.

Nota Indorũ facin⁹ egregium.

naues bellatoribus unuſtas, Sero ſapiunt res acta erat, crucem ſecuti littus adeũt litteras legũt arbori inſcriptas nõ auſi ſunt fortunã tentare cum deſperatis, qui aufugerant egregie ornatis prȩcipue recedunt, ex Inſula proxima, iſti tanq̃ lepores abducunt vtriuſq; ſex⁹ quingẽtos eadẽ cauſa arbritati poſſe iure merito id efficere, quia recutiti, idem hiis euenit ad Fernandinam applicatis vname duabus nauibus ferociter agrediuntur acriter dimicando Cuſtodes Hyſpanos perimũt quoſdam cȩteri ſeſe in mare proiiciunt ad ſociam, quȩ proxima erat Carauellã raptatam adoriuntur, Dubia fuit quatuor horarũ ſpatio victoria, pro libertate recuperanda tam fæminȩ q̃ viri rabide Barbari repugnabant, ne adeptam amitterent prȩdam Hyſpani acrius dimicabant, vicerũt Hyſpani tandem, qui pertractandis armis eſsẽt agilliores, in mare ſe ꝓiiciunt victi Barbari cum lintribus recolliguntur tum ferro adempti in certamine, tum aquis ſuffocati circiter centum defuere, ex Hyſpanis pauci ad diui Iacobi oppidum, & auri fodinas trahunt ad aliam de hinc tendunt e vicinis Inſulis, quæ ſunt ibi frequentiores q̃ in noſtro Ionio ſimplegades, quarum congeriẽ vulgus archi pelagus appellat, hoſtiliter ſuſcipiuntur, quotq̃t e nauibus deſcenderunt perẽpti, aut percuſsi ſunt, putant eſse Inſulam aliquã Ioannes quidam pontius vnius claſſiculæ pretor adiuit, & reliquid pturbatos fugatosq; ab accolis floridam appellauerat, quia reſurrectionis profeſto reperrerunt hanc Inſulam vocat Hyſpanus paſqua floridũ reſurrectionis diem Sex, & viginti inquiunt ſe vidiſſe Inſulas ſed a colono ꝑter lapſas tanq̃ Hyſpaniolæ, cubeq; filiolas, & putati continentis cuſtodes, in quibus venientes Occeani fluctus illidantur, Natiuũ in pleriſq; granatum aurũ repererunt. monilia & iſti varia geſtant, & laruis vtuntur tum ligneis deauratis tum aureis ꝓpulchre ornatis, opifices ſunt ibi argutiſſimi, Ex laruis vnã ſecũ attulit Franciſc⁹ chieregatt⁹ tuȩ Beatitudinis ad noſtrũ Cæſarẽ in Hyſpania nũci⁹ ex ea colligere licet q̃li poleãt ingenio, nouacularum ſtructuram mirũ eſt videre, ex lapidib⁹ flauis quibuſdam diaphonis vti criſtallinis eas formant, Cũ eis radũt haud ſecus, ac ſi ex egregio chalibe factæ eſſent, ſed ꝙ ſpectatu dignum eſt, quando obtuſam iam habeãt ex exercitatione aciem non cote, non lapide alio, neq; puluere illas acuunt, ſed tantũ aqua impoſitæ temperantur, ſunt, & apud hos inſtrumẽtorum, & eleãgtium rerum genera, quæ longum eſſet narrare, ac forte tuæ Beatitudini grauibus negotiis implicitæ tedioſum, redeam ergo vnde ſum⁹ digreſſi ad Cozumellã iucatanã

Ineunt pugnam Indi cũ Hyſpanis & Hyſpani victoria potiuntur

Inſulã floridam Hyſpani adeunt.

Nota ex quibus nauiculȩ in illis partib⁹ conficiantur.

ac Colluacanam, siue olloam terras dites, ac elisias recenter repertas, a qbus diuerterã, reuertor, vbi quanti sint momenti tractus illi congnitum est, Cubæ Insulæ habitatores Hyspani gubernatore annuente nouam classem Instruunt carauellarum decem cum viris quingentis additis vti leuis armaturæ equitibus, tribus bergantinis, quorum opera vtuntur ad vadosa littora, frequentiorumq͡ scopulorũ discrimina tentanda, Equos nauibus imponunt quinq͡ mares, fæmellas sedecim bello aptas, Ferdinandũ Cortesiũ, qui tunc erat prætor vrbanus in Cuba, generalẽ eligunt classis prætorem, Subprętores Alfonsũ Fernandum portucarerium, Franciscum Montegium, Alfonsum auilã, Alueradũ cõmendatarium Spatensem: Io, Velazquez, diecum ordassum, ventũ sequũtur eundẽ ab angulo cubę vltimũ ad occidentẽ, quẽ primo Franciscus Fernandus Cordubensis, mox Io. Grisalua ad prospectum Insulæ sacrificiorum, de qua mentionem fecim⁹, deueniũt, insperatus acer turbo captare terrã vetuit, versis vestigiis illos ad Cozumellam iucatanæ orientalem fera tempestas transportauit, portũ vnicum hæc Insula, cui nomẽ sãcti. Io: portæ latinæ indiderũt, Sex oppidis contenta est, & aqua puteali aut Cisternali, fluminibus caret, aut fontibus, quia plana, quinq͡ tantũ & quadraginta leguarum spatio ambitur, Aufugiunt Incolæ ad siluas nemorales, oppida deserunt prę timore, vacuas domos ingrediunt̃ nostri, patriis fruuntur herbis, domorũ ornatus variorum colorũ, auleaq͡ quos lodices amaccas appellãt ex gonsapio natiuo, reperiũt & libros innumeros, de his vna cum cęteris ad nouum Cæsarem nostrum muneri b9 aduectis, infra late dicem9, plustrant vniuersã nostri milites compositis tamen agminibus, & ordibus, ne qua vis ingrueret, paucos reperiunt accolas vna fæmina comite per interpræte crubensem ad Iucatanos iuere alias a primis Hyspanis abductos. fęminã hortant̃, vt absẽtes accersat regulos, fęmine familiares erãt accolæ, cũ ea ducti a fęmina vocati p nũcios veniunt reguli. fidem amicitie prestãt, domos patrias alacres repetũt, multa ex raptis supellectilib9 restituunt̃, Idolatras, & recutitos esse reperiũt. pueros, puellasq͡ Cemibus Imolant, Sunt Cemes nocturnarũ Lemurũ simulacra, quæ colunt: Interrogati a me alaminus Nauclerus, Franciscus Montegi9, & portucarerius nũcii, q regi munera attulerũt, vñ Imolãdos haberẽt pueros puellasq͡, ab Insulis collateralibus inquiũt venum ducũtur, pmutatione auri, aut aliarũ mertiũ, nullibi enim feralis monetæ dira sollicitudo in tã vasto terrarũ spatio habitatores pmit, idẽ aiũt de reliqs nup

Classẽ instruunt Cubę habitatores ad nouas terras detegendas.

Sacrificiorũ Insulã nota.

Nota libros eas gentes habere.

Pueros diis suis sacrificãt.

Nota puerorū inopia hac in Insula canib⁹ sacrificari.

repertis Insulis, e quibus duas nomināt Lestan, & Sestā, vbi nudi degūt, puerorū inopia canibus litant. canes nutriunt cōmedendos, vt Cuniculos alit gens nostra, non sūt latrabiles, rostro vulpino, quos ad esū destināt, pullos castrāt ad sobolē procreādā fęminarum copiā manū exiguū numerū, vti de ouibus seruant pastores nostri, pinguescūt castrati vsq; quadrimestre miruminmodū, ab his sacris nostri illos deterrent, nęfas esse ostendunt, legem petunt, quam sequant̄, esse Deum vnicū, qui Cœlū creauit ac terram bonorū omniū datorē sub triplici persona vnitū In substantia facile ꝑsuadent, Cemes ꝑfringi patiūt̄ Beatę Virginis Imaginem depictā a nostris prębitā in sacro sui templi loco sistunt, templa, ac eius pauimenta verrunt, & abradūt, Crucem in ipsius dei, atq; hominis in salutem humani generis supimpositi recordationē adorandā recęperunt, in templi cacumine vnā ingentem Ligneā locant, conueniunt omnes deiparæ virginis cū tremore reuerenti figurā supliciter in templo venerant̄, interpretes hii accollæ nostris significarūt esse in iucatana vicina Insula, Christianos captiuos septē, qui ad eam tempestatibus raptati appulerūt, quinq; tm̄ leguarū interuallo dirimitur ab Iucatana Insula quinquaginta viros cū duobus Carauellis prętor Cortesius ad id negotii destinat

Ad perquirendos Christianos in Iucatana existētes destinat Cortesius.

ꝑquęsitores Cozumellanos tres secū aduehūt cū Litteris a prętore ad Christianos, Si qui reperiant̄ ꝙ egregium facin⁹ sint acturi, si aliquē duxerit, ostendit, rem ardenter cōmendat. ab illis namq; sperat lucidiorem sole se tractuū illorum omnium noticiam habiturū, Abeunt bonis auibus, sex dies eis assignantur ad reditum, octo expectarunt demissos in terrā, Cozumellanos nuntios trucidatos, aut detentos suspicati sunt, illis relictis redeūt ad Cozumellā nostri, de discessu ex Cozumella iā cogitabat classis vniuersa, oppositā illam vis maris detinuit, Ecce ab occidēte Canoā inspectant venientē ab Iucatana, Cristianū vnum e captiuis aduehūt, Septennio vitam is egerat apud Iucatanos Hieronimum aguilarem nomine virū astigetanū vandalū, quo gaudio se fuerint inuicem cōplexi, casus loquatur, infęlicem sortem suam, & sociorū vna amissorum enarrat, auditur attentis mentibus, nec dissonum fore arbitror, nec tuæ Beatitudini molestū, si rem, vt accidit, recensuero, in meis decadibus mētio facta est de nobili quodam Aldiuia misso a Deriančsibus sinus vrabæ, in putato continenti habitatorib⁹ ad Hyspaniolam admiranti Colono ꝑregi, Et senatui regis, ad quos pertinet putati continentis remedium significatum, quia rerum omnium penuria urgerētur, sinistris auibus mi-

Adducit̄ Hieronim⁹ aguillaris qui erat in Iucatana captiuus.

ser Alduia Prouintiã suscepit, In Iamaizæ Insulæ Hyspaniolæ Cubæq; latera a meridie prospecta, repetinus vortex in Harenosas Sirtes detulit, Ea voratia & ceca vada Hyspani vocãt Vipperas & quadrãter vipperas, qa ibi multę naues implicãť, vti Viperina cauda Lacerti, & obruũť, discidiť Carauella, Vix Aldiuię et sociis triginta licuit in Carauellę scaphã descẽdere, Sine remis, si ne velis. raptanť a Pellago defluenti, Dixim⁹ nanq; in Decadib9 ibi esse Maria, perpetuo fluxu labentia in Occidentẽ, Tredecim errarũt dies, inscii quo tenderẽt, nil esui aptũ repererũt vnq̃, Septẽ ex eis consũpsit fames. fuerũt ipsi Marinis piscibus esca, In Iucatanã transportanť supstites, iam inedia deficiẽtes, in crudelis Tyrranni manus inciderũt Valdiuiã prętorẽ, vna & socios quosdã trucidãt, Mox imolauit, demũ inuitatis amicis comedit, Hostes autẽ & appulsos hospites depascũt, de reliquo a carne humana abstinẽt, Hic Hieronim9 aguilaris, & socii sex in tertiũ diem Imolandi, seruabanť, Nocte ruptis vinculis, truculenti manus Tyrranni euaserunt, Ad regulũ huic infensũ, supplices cõfugiũt, admittunť, sed in seruitutẽ, Miserandũ auditu est de huius aguillaris genitrice, vbi rem intellexit, illico insaniuit prę dolore, licet in nube tantũ audierit, filiũ in potestatẽ carnes humanas ædentiũ incidisse, Hæc, si quando carnes assatas inspectat, aut verubus affixas, clamorib9 domũ replet, inquiens, En matrẽ omniũ miserrimã. en filii mei frusta, Habita igitur Epistola. prætoris aguilaris per Cozumellanos nuncios, coram regulo, Hero (qui Taxamarus dicitur) quid Cozumellani afferãt de potentia regis eorũ. enarrat, qui ad eas partes appulerunt, deq; virorũ fortitudine, de illorũ Beneficentia in amicos, de seuitia in detractantes eorum postulata, ac respuentes, multa edisserit, Trementẽ reddidit Taxamarũ, dat operã, ne vt hostes suam ingrediantur ditionẽ, sed pacato veniãt animo seruũ rogat, pollicetť aguillaris pacẽ, & si op⁹ fuerit, cõtra hostes, auxiliũ & fauorẽ, Aguillarẽ dimittit, tresq; illi dat familiares, ita iũctim ex Cozumella traiiciũt in Iucatanam. Inde ad colluacanam, ad fluuium Alamino Nauclero regente. alias sub Grisalua repertũ tendũt, Fauces eius harenis erãt cõclusæ, vti de Nilo egiptio legitur flantib⁹ Ethesiis, Propterea non maioribus licuit nauibus aduerso flumine ꝓcedere, Quamuis sit alias huiusmodi nauib⁹ aptũ suscipiendis, In Bergantinos ac nauiũ Lintres, ducentos viros in littus exponit prætor, per aguillarem pax offertur, Quid sibi velint, percunctãtur Accolæ, dapes inquit hieronim⁹, Spatiũ erat ingens harenosum ad latus oppidi

Naufragium patitur Aldiuia. 7 ex illis triginta scapha ascendũt.

Imolatť Aldiuia cũ quibusdã e socijs qs Indi comedũt

Nota mirandum de matre Aguillaris.

Dimittitur Hyeronimus Aguillaris a Regulo 7 ad Hyspanos venit.

Indi Hyspanis gallinas & alia quędam exhibent & abire iubent.

ut illuc tēdant accolæ insinuant. eunt, Postero die afferunt Gallinas octo, eorū more. quæ sunt Pauonibus neq; minores, neq; insipidiores, suffusci coloris, Et Mayz, quantū sufficeret vix decem famelicis, Est autē Mayz frumenti granum, quo ipsi panē conficiunt, nostro pannico nō multū dissimile, Protestant͞ vna, vt inde discedant ꝓpere, Ingens armatorū ad nostros venientes multitudo concurrit. Iterū, quid sibi per alienas terras vagantes velint, interrogant, Pacē se cupere per Aguillarem inquiunt nostri, & rerū permutatione dapes, Aurumq;. si aurū possident. Nolle se pacem. aut bellū cū eis respondēt, Abeant iterum, ni malint ad vnū trucidari, Nolle se abire nostri inquiunt, non habita ciborum copia, quæ alendis militibus pręsentibus sufficiat, Repetunt, crastinum ad ferenda Cibaria assignauere, Mentiti sūt, Mane sequenti

Denuo iubent Indi Hyspanis vt abeant.

nostris. qui Castra locarāt in harenali, & fuerant pernoctati, tātūdem afferūt epularū, & sui Reguli nomine iubent abire, Cupere se oppidū videre, & potiores dapes nostri inquiūt, recusant illi, & terga vertūt, submurmurātes inedia nostri vrgebantur victū quęrere cogunt͞. Interea mittit subp̄tores, cum viris centū & quinquaginta, per diuersa tendūt ad oppidana rura, e turmis vnam obuii Barbari male tractabāt, nō longe aberant socii, audito strepitu, laborantibus sociis opem ferūt, Alia ex parte, prętor Tormenta in Bergantinos (eos scaphas vocāt) ad litt9 se applicāt, cum ceteris militib9, Litt9 tutaturi, & descēsum prohibituri, properāti cursu ad pugnam parati, currunt Barbari, Sagittis, & iaculis a longe

Tormēta pręparant͞ contra Indos.

nostros impetūt, Feriūt imparatos. viginti circiter tormēta in hostes Prætor exonerat, strage globorū, ac stupore, & flāmarū eruptione perculsi Barbari, perturbātur, in palātes ten9 genu in aquas sese proiiciunt nostri, & hostes insequūtur fugientes, vna cum perterritis oppidū ingrediuntur, cōtinuo cursu Barbari traiiciunt. oppidū, & domos deserunt. Ad fluminis ripam protentum dicunt esse oppidū, quantū nō ausim dicere. Leguam & dimidiā ait Alamin9 Nauclerus. & domorum quinq; & viginti millium, fingunt alii. Ingens tamen omnes fatentur. & celebre oppidū. hortis intersecantur domus. quę sūt Egregie lapidibus. & calce fabrefactę

Nota' oppidi magnitudinē

Industria & Architectorū arte. Ad quarū sedes habitabiles. per decem & duodecim alicubi gradus ascenditur. & spatiis interiectis (nemini quippe licet vicini murū trabibus onerare) sunt domus omnes trium passuum intercapedine seperatæ. Culmis tamē. & paleis. vlmis coopteq; maiori exparte lapide. laminis pleræq;. Quadraginta hominū milia Barbarorū professi sūt. eo die

pugnę interfuisse, victos tamē a paucis, ob nouū genus pugnandi, inspectis tormentis, & quia prætor in terra, equites sedecim exposuerat, qui pugnę affuerunt, a tergo Barbaros adorti, turmas fundebant celeri cursu, non aliter, q̃ si per greges ouium, iter facerent, perimendo a dextris, & a sinistris, Miraculo perculsi, hesitabant, neq; exercendi tela loc⁹ dabatur, Idem animal arbitrabātur equo annexum, vti de Centauris nata est fabula, Dies duos & viginti sūt potiti oppido laute subtecto nostri, Sub dio Barbari esuriētes, neq; sūt ausi nostros adoriri, munitiorē oppidi partē, veluti arce nr̄i elegerūt, nocturnisq; freti custodiis, suspecti, semp eruptionē timentes, somno vacabant, Potanecianū dicitur ab Accolis oppidū, ea victoria ibi adepta, Victoriā nostri appellarūt, Mira etiā de atriorū ruraliū ad delitias in p̄diis ædificatorū magnificentia, magnitudine, atq; elegantia, cū solariis impluuiis & tabulatis egregiis more nostro, Vt quatuor hyspani, atriū quoddā rurale ingressi, per horas septē vagauerūt, nec ob eius magnitudinē, exitū reperire potuerūt, Per interpretes tandem, & captos in pręlio Regulū, & primarios ei⁹ accersunt, vt inermes & supplices veniant, data opera parāt dicto, domosq; quisq; repetit suas, Pacem, illis pręstant, lege p̄posita, vt ab horrentib⁹ humanorū corporū ceremoniis, erga Manes & pernitiosos lemures, quorū Simulachra venerāt̄ abstineāt, Nostroq; de Christo, Cœli terrarūq; satore, ex virgine mundo prestito, & ad humani generis leuamen, crucifixo, dirigant preces, mētes, oculosq;, Vtq; Regi nostro Hyspano se subditos ꝑfiteant̄, Pollicentur, verumq; quantū breuitas tēporis passa ē, instruūt̄, restitutos nostratibus muneribus contentos reddūt, E cœlo missos arbitrātur viros, qui adeo pauci numero, contra multitudinē ingentē, cōserere manū ausi fuerint, Nostros, & illi aureis quibusdam donis affecerunt, seruos etiam viginti, His ita relictis, alias eorundē littorū terras, quęsituri abeunt, Sinū repetūt sub Grisalua repertū Sub Alamino, cui nomē dedere Bian, Sancti Iohannis Bian vocat Hyspan⁹ sinū, paccatis animis veniūt Accolæ, Ab Littore oppidū erat, distans miliare, domorū aiunt mille quingentarū, sup tumulo erectū, Ad oppidi Hospitia inuitant nostros, dimidiam oppidi partem offerunt, si perpetui velint secū esse habitatores, putāt vel puthancanensium exemplo ꝑterritos, ad quos iam fama peruenerat, vel sub tali virorū vmbra, sperasse in vicinos hostes, fauorē, & auxiliū habituros, ꝑpetuis nanq; ac mutuis se bellis cōficiunt, Imperii cupiditatē recusant ęternam annuunt tēporaneam, Redeuntes ad Litt⁹ nostros sequitur populus Senas illis & Ramata magalia, sūma

Funduntur Indi ab Hyspanis equitibus conspectis.

A victoria adepta oppidū illud victoriam appellant Hyspani:

Hyspani Indos variis muneribꝰ afficiūt

Hyspani offerunt mediam oppidi partē Hyspanis si se cum habitare velint.

cum diligẽtia erigũt,& tutiſſimis a pluuia teguminib⁹ cooperiũt caſtra ibi locant, Ne marceſcant ocio, Prætor Alamino Nauclero et Frãciſco Montegio negotium dat, vt illius terrę occidentem in ueſtigare intendant, feſſos interim ipſe recreaturus, & curaturus ſautiatos, Ituris duobus homines quinquaginta aſsignauit. Ad hunc vſq; ſinum leuis erat decurſus aquarum, vbi paulo inferius adnauigarũt ad occidẽtẽ, ac ſi ex mõtib9 altis a torrẽte raptarẽt, Ita impet9 illos Aequoris breui ſpatio, ad quinq̃ginta tranſporta uit leguas, in aquarũ cõcurſũ incidũt, A leua vaſta maris planiti es ſeſe oſtendit, quæ deſcendẽtibus ad occidentẽ undis, obuiabat vti duo ingentia flumina, quãdo cõueniũt ex diuerſo, Ita videbã tur a meridie venientes aquæ, tanq; hoſtibus in ius alienũ pedẽ inferentib⁹, primis poſſeſſoribus inuitis velle obſiſtere, Ex oppo ſito terrã a longe viderũt, a leua, & dextera minime, fluctuabant Inter eos conflictuſq;, vorticib9 agitabant in diuerſa, qui fere il los deglucierũt, Sine ſpe vitæ diu heſitarũt, flectũt proras aduer ſo torrente qua venerãt Luctãtes remis, veliſq; inixi ſupare vix po terãt impetũ, Quando ſe proceſſiſſe putarunt, ad minus leguas duas ſaltẽ, vna noctiũ quatuor ſe fuiſſe retractos inuenerũt, Vice rũt tandẽ illud graue certamen, deo fauente, Duas & viginti dies in eo paruo maris ſpatio cõſumpſerunt, Ad ſocios tãdem redeũt, rem apperiũt finem eum eſſe terrę colluacanæ, putatiq; cõtinentis adiudicarunt, terram a longe viſam, & a fronte putant vel cõtinen ti noſtro annexã, Vel Septẽptrionalib9 cõiungi plagis, ad Bacca laos de quibus late in Decadibus, Reſtat ad huc pater ſancte res hæc in Dubio, detegetur aliquãdo, Dum Alãminus & Montegi us hęc ſecreta veſtigarent a Regulo prouintiæ, qui Multhopunã dicitur per vnum ex ſuis proceribus prædicto oppido imperanti, nomine Quintabitor, multis pręcioſis miriſq; modis laboratis muneribus, aureis, Argẽteiſq;, & Lappillis ornatis noſtri donã tur, Statuũt ad Nouũ Cęſarẽ noſtrũ, de noua Colonia deducen da mittere, Gubernarorem Dieco Velazquez alias Didaco, in cõ ſulto, qui eos miſerat cum mandatis, vt prouintiis pererratis, & redempto auro regrederentur, Conſilium in eunt In diuerſa ten dunt, errorem fore ꝓponunt aliqui, Pars maior ſuffragat non eſſe de Gubernatore curandum, quandoquidem res ad maius tribunal, ad regẽ ſcilicetdeduceret vicit popul⁹ a benigno Rege commeatũ petũt, ad leguas Mille duodeci, in gleba fortunatiſſi ma, cõdendæ Coloniæ locũ aſſignant, Generalem eligunt Guber natorem, Prætorem ipſum Corteſium, non deſunt, qui putent, eo

Mittit Franciſcus montegius vlterius quę ſint littora exploraturus.

Nota maximã fluctuum repugnãtiam.

Nota illa litora putari cõtinentem.

Malũ initum conſiliũ p Hyſpanos nota.

inuito, Is, magistratus alios creat, ad condendę vrbis regimen, Portucarerium, & Mōtegium, de quibus satis alias, Nuncios ad regem mittendos eligunt, eodem Alamino Nauclero duce, Qua tuor sponte sua Primarii, nostras visum terras veniunt, Regemq; adeo potentem, vt eius dominium tam in infinitum protenditur, Ducuntur & fœminę duę, quę nostris more patrio pareant, & ob sequant, Suffusca gens est, auricularum torulos vterq; sexus pfo rat, Gēmasq; aureas perpendiculas ferūt, Sed illi quicquid spa cii est inter inferioris labii marginē extremum, & dentium inferi orum radices, pertusant, vti nos auro digitis gestandas gemmas circumligamus, In eo labiorū foramine ampliori, lamine subtili retinente interius prodeuntem, argenteum Carolenū ęquat eius morulis rotunditas crassitudo digitū, Fœdi9 me vidisse recordor nunq̄' Putant illi nil esse elegantius sub orbe Lunæ, Quo exēplo q̄ male ruat mens humana, in sui ipsius cœcitatem, q̄q; fallimur omnes, edocemur, Existimat Aethiops nigrū colorem, albo pul chriorem putet, & candidus aliter, detōsus capillato, Barbatus im berbi se credit spectabiliorem, Appetitu ergo vrgente, non ratio ne suadente tendit mēs humana ad ineptias huiusmodi, regit̄q; suo sensu quęq; prouintia, ut inquit ille, Vana eligimus a certis, & cōmodis abhorremus, Vnde habeant aurum, satis dictum, Sed vnde argentū nostri sunt admirati, Montes ostendūt altos, horū cacumina ppetuis canescūt niuib9, & paucis anni temporib9 ver ticem ostendunt ob nubium, aut nebularū densitatem, Plana er go vel mitia mōtana aurū Procreare vidētur, Asperi vero mōtes, & gelidæ eorū valles argentū, Auricalcum etiā assequūtur, Secu res bellicas namq;, & fossorias, apud hos Inueniunt, ferrum aut chalibem minime, Ad munera regi allata veniamus, & a libris ordiamur, diximus libros habere gentes has, libros attulerunt vna cum ceteris muneribus hii colluacanæ nunc terræ pcuratores nuntii multis, scriptibilia sunt eorum folia ex interiore arboris te nui cortice sub libro supiore, rarū aiunt esse vti videm9 nō in sali cio aut vlmeo, sed vti fas est in palmularū esui aptarū tela dura fo lia exteriora intersecante veluti retia foraminibus, & maculis an gustis contexta bitumine tenaci retiacula illa cōpinxūt ad optatā tunc formam mollefacta cōuertunt, & extendunt ad libitū, dure facta Liniunt, gipso putandū est, aut aliqua gipso cōsanguinea materia, tabellas vidisse Beatitudinē tuā credendū est gipso in fa rinā cribrato supfultas in quib9 quicqd venit in mēte scribi potest dehinc, Spongia, vel pannulo deleri, vt denuo reiteretur Et fruti

Creant magistratus ad nouam Coloniā regimen.

Nota deformē modū perforandi labia 7 in illis gemmas gestare.

Quib9 in locis aurū 7 argētū inueniatur.

Quomō formetur papir9 in qua illi scribunt.

Nota modū librorū suorū ꝛ ex qua materia fiant.

cū tabellis etiā fabrefiunt libelli, quos magnarū domuū dispensatores p fora secū deferūt, stiloq; metallico merces emptas coaptant lituradā qn̄ iam in cōputatorios codices traduxerint, Nō foliatim libros quaternāt, sed in longum distentant ad plures cubitos, Materias in quadratas reducūt partes non solutas, sed tenaci bitumine flexibili adeo coniunctas, vt ligneis cōpacta tabellis arguti librarii videant̄ manus subiisse, quacunq; pateat liber aptus, duæ sese offerunt scriptæ facies, duæ paginæ apparent, totidē sub illis latent, nisi ꝓ tendantur in longū, Sub vno nāq; folio multa cōiuncta folia cōsistūt, Sūt Caracteres a nostris valde dissimiles, taxillis, hamis, laqueis, Stellisq;, ac formis alteriuscemodi lineatim exarati more nostro, Egiptias fere formas emulāt̄, Interlineatim hominū, Animaliūq; species, regum præcipue, ac ꝓcerum depingūt, quare credendū est, gesta ibi esse maiorū cuiusq; regis

Habent ꝛ hystoriarū suarū libros magnates illarū partium.

cōscripta, quomodo nostra tēpestate videmus sepenumero chalcographos, generalibus hystoriis fabulosis etiam codicibus, ipsius rei, quę narratur, ad alliciendos emere cupientiū animos victorū figuras interserere, Arte quoq; grata supiores tabulas ligneas cōpingūt, nil differre a nostris libris clausi ne ledantur, Legū, & sacrificiorū ac cerimoniarū ritus, astronomicas cōputationes, & annotationes quasdā, seminandiq; rationes, & tempora libris cōmendant, Annū ab occasu heliaco vergiliarū incipiunt, & mensibus claudūt lunaribus, Menses autē a luna nominant, tunc cū menses signatæ intendūt lunas inquiunt, Lunā eorum lingua tona dicūt, dies autem a sole, vnde quot soles tot dies, Eorū idiomate sol tonaticō dicit̄, Alibi tn̄ aliter, Sed nulla ratione moti, ānū distribuūt i mēses vigiti, mēses aūt dieb⁹ octo et vigiti cōcludūt,

Nota auleorū vsum esse in illis locis.

Tēpla ingentia q̄ frequētāt, aureis ornāt auleis et supellectilib9, gēmis admixtis, quoto die illucescente thurificant templa, piasq; spargūt p̄ces, Ante rerū initia horrendum facin⁹ in sacrificiis, & istorū tractuū habitatores omnes. ꝓ victimis pueros puellasq; imolant, eo modo quo supra dictū est, Quo tempore semina iacit in terrā, & cum iam spicant̄ segetes, popul9 seruos p̄tio emptos laute depastos, & ornatos p̄ciosis vestibus, suis cemibus destināt imolandos, p dies viginti sacrificādos circumducunt, transeuntes per vicos oppidani suppliciter salutant, veluti propediem inter celites annumerādos, Acri alia pietate cemes venerātur, suū ipso

Nota sacrificiorū modū dū mortales sacrificant.

rū sanguinē offerūt e lingua. hic e labiis, ille ex aurib9, aliqui a pectore vel femore aut crurib⁹, multi acuta nouacula vulnerati emūgunt sanguinē, quē manu receptū, roratim ꝓiectū cœlū versus, p templi pauimenta cōspergunt, ita placatos reddi deos arbitrant̄,

a villa ricca ideſt Noua colonia, diſtāt miliaria nouē domorū qui
decim milliū, vetere incolarū noīe Cēpoal, nouo Sibilla, regulū
reperit clauſos habētē imolādos ſeruos quinq͛, abductos Regu-
l9 repetiuit inquiēs, pnitiem nuncii vniuerſoq͛ regno huic aſtrui-
tis meo, Si ſeruos imolādos nūcii aufertis. Irati noſtri cemes, ſata
oīa, ſemenq͛ gurgulionib9 corrodi vel torrentib9 imbribus obrui
ceſſātib9 ſacrificiis, pmittāt Ne deſpati deſciſerēt, Cēpoalani min9
malū elegerūt in pn̄tiarū rati non eſſe tempus eis inuitis phibere
quin veteres ritus exerceant, Seruos reſtituerūt, Licet illis ſacer-
dotes gloriā eternam, et ppetuas delicias polliceantur, deorumq͛
familiaritatem, poſt hui9 ſeculi pcelloſos dies, Mēſti tn̄ hēc pmiſ
ſa auſcultabāt. maluiſſentq͛ liberari, Sacerdotes quines appellāt
ſingulari numero quin, Cœlibes viuūt, & incorrupti, cū timore re
uerēti ſacerdotes venerātur, Hoſtiū etiā in bello captorū oſſa, car-
nib9 exeſis in faſciculos ligata ad Cēiū pedes ſuſpēdūt veluti vic-
torię trophea victorū titulis ſuppoſitis, Notādū aliud San. tuæ
gratū, Referūt Pueros iā anniculos, puellaſq͛ cū piis cerimoniis,
ſacerdotes in tēplis aquā crucē cū vrceolo capiti ſupiuncta bapti-
zare volētes, nō pcipiūt act9 & murmura, Licet animaduertere ne
q͛ illi, vti Mahumetici aut iudei putāt eorū tēpla violari, ſi alienē
legis quiſq͛ eorū ſacris intererit, De libris, tēplis, ac de ſacrorū reb9
ſatis dictū putam9, Ad alia Regi allata mūera deueniam9, Duas
attulerunt molas vti truſatiles, vnā auream, Argenteam alteram.
ſolidas, tenues, cū circūferētia pari Spitamarū octo & viginti pō
deris caſtellanorū eſt aurea, triū milliū octingētorū argētea, Dixi
m9 caſtellanū eſſe monetā aureā, quē ducatum triente ſuperat, ei-
us centrum occupat, veluti regis in throno ſedentis cubitalis ima-
go dimidia, tenus genu veſtita, Cemi ſimilis, eo vultu quo noctur
nos lemures pictores noſtri pingere ſunt ſoliti, Camp9 variis flo
rib9, & frondib9 effigiatus, eadem eſt argenteæ facies. fere idem
pondus, vtrumq͛ metallū purum, Aurea etiā grana rudia nō cō-
flata in argumentū auri natiui, vti lētes, aut ciceres attulerūt, Tor
ques quoq͛ aureos, quorū alter chatenulis conſtat octo, quibus in
ſerti ſunt lapilli rubri (nō piropi tn̄) duo & triginta ſupra centum,
virides autem tres & octingenti ſupra centū, nō Smaragdi tn̄, eius
dē ſunt extimationis illi, cui9 hii apud noſtros nobiles, Ab ei9 tor
quis fimbria tintinabula aurea pendēt ſeptē, & viginti figuris,
q̄tuor gēmis auro circūligatis interſecta, depēdēt a ſingulis aurei
perpēdiculi, torques alter quatuor e cathenularū aurearū pergirū
rubris ornatarū lapillis cētū duob9, viridib9 aūt cētūſeptuaginta
duob9 ſex et vigiti aureorū titinablorū elegātia cōptorū in ipi9 tor

Nota Ciuita
tem Cempo-
al Sibillam
appellari.

Sacerdotes
Celibes viuūt
ꝛ incorrupti.

Incipit recen
ſere munera
Sa. Ceſareę
Ma. allata.

Narrat alia
genera mune-
rū allatorum.

Narrat munera Sac. Cesaree Maie. transmissa.

quis medio decẽsunt insertæ magnæ gemmæ auro circumligatæ, A quib⁹ centũ ꝑpẽdiculi suspensi aurei egregie loborati, coreaceos cothurnos diuersorũ colorũ afferũt forte duodecim, hos auro, argento, illos gemmis, alios fultis colorib⁹ tũ glaucis tũ viridib⁹, a singulis tintinabula pendẽt aurea, thiaras, mitras variis gẽmis Insutis, glaucis saphiros ęmulantibus refertas portãt, de christis comis, & flabellis plumeis quid referre queã non sentio, Si quid vnq̃ȝ modo honoris humana ingenia in huiusmodi artibus sunt adepta, principatũ iure merito isti cõsequũtur, Aurũ. gẽmasq̃ȝ nõ admiror quidem, qua Industria, quoue studio superet opus materiã stupeo, mille figuras et facies mille ꝓspexi, scribere nequeo, qđ oculos hũanos sua pulchritudine ęque possit allicere (meo Iuditio) vidi nũq̃ȝ, Ignotarũ nobis volucrũ sunt pennæ lucidissimæ

Nota munerũ elegantiam et artem.

vti pauonũ aut fascianorũ caudas illisas admirarẽtur, ita, & nos illorũ pẽnas, quibus, flabellas, & Cristas conficiũt, & elegantia ornãt cuncta paucos virides, flauos, rubros, cãdidos, & suffuscos colores pennis inesse natiuos inspexim⁹, auro cuncta illa instrumẽta cõfingũt, Galeas attulere duas gẽmis glaucis cooptas, vnã tintinabulis aureis fimbriatã, & aureis plurib⁹, laminis duobus aureis calculis tintinabula sustinentibus, altera gẽmis eisdem, sed quinq̃ȝ ac viginti est fimbriata tintinabulis aureis, cristata viridi volucre conum occupãte, cuius pedes, & rostrũ, atq̃ȝ oculi aurei, singula vero tĩtinabula singuli sustinẽt aurei calculi, fuscinas quatuor tridentes pẽnatas variis coloribus intextas, quarũ dentes sũt gemmati filis aureis colligati, eodẽ ordine sceptrũ ingẽs gẽmatũ cũ duobus aureis tintinabulis, Aureũ etiã brachiale, calceos ex

Alia munera recuset visu digna.

corio ceruino aureo filo cõsutos, solea cãdida supiniecta ex lucido lapillo semiglauco vna & cãdido circũseptũ, sed auro speculũ ssrigre forte lapidem diaphonũ, Attulerũt auro circũligatum magni lacerti caput, & cocleas ingentes duas, anates aureas duas, & variarũ volucrũ speties aureas, quatuor & pisces. Cefalos aureos & ex aurichalco virum pennis miris modis insuta ditia portauerũt. bellicas peltas & ancilia, Scuta quatuor & viginti aurea, & argentea quinq̃ȝ, mitrã plumis variis cõtextam, in eius fronte media Lamina in sculpta est aurea effigurata ceme idolo figurã quatu

Nota Leões esse ⁊ alia dira animalia in illis partibus.

or aliæ sepiunt in modũ cautis aureę, variorũ animaliũ Leonũ puta tygrium, & luporum capita, virgis, & tabellis formata animalia ipsorum coriis super Insutis aurichalceis tintinabulis ornata, & diuersorũ animaliũ coriis integra. & egregie cõfecta, Lodices varias gonsapias cãdido nigro, & flauo colorib⁹ intextas scacorũ

ludo ꝙ argumentum est et scacorũ fritellos habere eos in vsu, Aliam, a frõte nigro, candido, rubroq; coloribus, ab intra rotam sine varietate, Aliam eodem modo, intextã aliorũ colorum, rota nigra mediũ tenente, radiata pennis lucentibus, Intermixtis candidis, & alias lodices duas, peristromata, ea singuli patrio more viri gestant, & textas interiores, & capitis velamina varia tenuissima, & pleraq; alia, pulchra, visu magis q̃ preciosa, quæ arbitror iam tuæ sanctitati tediosa potius fore, q̃ delectabilia narratu, pretermitto & innumeras nauigãtiũ particulas de laboribus, Egestate, periculis passis [& aduersis multis, quæ in suis annotationib9 quisq; edisserit, in nostroq; regio rerum Indicarũ senatu, legũt, Ex variis & multis eorũ Iudicibus, & priuatis litteris, hæc pauca collegi. Munerũ tñ latores, & Ferdinandus Cortesius, classis eius prefectus, & condendæ coloniæ nouæ in extremis terris auctor, a regio Indico senatu, cõtra rectũ, Iustumq; fecisse Iudicantur, Q; inconsulto Cubæ gubernatore, qui eos autoritate regia miserat, prouintiã sumpserit. ab eius mandato alienam, ꝙq; venerint (licet ad regem) se insalutato, per procuratorem se fugitiuos latrones, & læse maiestatis reos, Cubæ gubernator apellat, Illi autem, se maius multo prestitisse regi obsequiũ, venisseq; ad maius tribunal, arguunt, Petit, capite puniantur gubernator, Petunt Magistrat9 isti, & subpretores, tot laborũ, et periculorũ premia, Et premiũ, & mulcta differt, Vt pars vtraq; audiatur, statutũ est, & sancitũ. Iã ad darienenses sinus Vrabæ, in putato continenti habitatores veniamus, Darienem esse fluuium in occidẽtale Vrabæ sinus cadẽtẽ lat9, In hui9 ripa Hyspani, Coloniã Regulo Cemato armorũ vi pulso posuere. Coloniæ nomen ex voto pugnæ, tempore ꝓmisso dixere Sancta Maria antiqua, Ad hos in calce decadũ dixim9 fuisse (eo anno quo scribere desiim9, duce Aria Abulẽsi, viros mille ducẽtos, id petente Vasco mugnoe balboa, qui prim9 australe pelagus, latens hactenus, detexerat, & Darienensibus preerat, appulso ad darienem Petro Aria Gubernatore cum ampla regia potestate) destinatos per diuersa, cum variis peditum turmis, diuersos centuriones, Breuibus absoluã, quia horrida oĩa, suauia nulla, ex quo nostre Decades desierũt, nil aliud actũ est, nisi perimere, & perimi, trucidare ac trucidari, Ad voluntatẽ creauerat rex Vascũ, nequiuit diu ferre Petri Ariæ imperiũ. desiderũt animis, cõfuderũt oĩa, intercessit temp9, Io, Cayced9 Frãciscineæ religionis pulpitari9 Vasco ꝓmisit in vxorẽ dare filiã Petrariæ, ars inter rerũ cõpositores q̃ cõueniãt nulla repit, desidẽt multo magis, et res ad

Narrat munera Imperatori transmissa visu pulchra.

Nota Cortesium s̃m Senatũ Hyspanũ malefecisse

Nota a victoria adepta oppidum erectũ vocari sancta Maria.

Nota cõspirationem vasci & sociorum

Vaſcum Petraria iugulari committit. vna cũ quinqꝫ alijs primatibus.

talẽ caſum deducta eſt. vt nactus occaſionẽ in vaſcũ; Petrus Aria
ꝓceſſu per Prætoris vrbanos formato, iugulari vaſcũ mãdauerit,
et vna Primarios quinqꝫ alios. inquiens Vaſcũ. ſocioſqꝫ defecti-
oni ſtuduiſſe. in Mari Auſtrali. vbi Claſſiculã nauigiorum qua-
tuor vaſcus ipſe cõſtruxerat, auſtralia putati cõtinentis littora veſ
tigaturꝰ, Dixiſſe vaſcũ cõmilitonibꝰ tercẽtis, quos ſecũ habebat,
En quid uiri tot laborũ, & periculorũ meorum participes alieno
ſubiecti ſemp impio erimus, Quis ferre poſſet iam huiꝰ Guber-
natoris inſolẽtiã, Littora hęc ſequamur quo ſors, dederit, Et inter
tot Eliſias prouintias tam vaſtę Telluris, vnã eligamꝰ, in qua no

Modum Vaſci et aliorum Nota.

biſipſis, quod vitæ ſupereſt, liberi iam tãdem viuere poſſimus,
Quis hominũ nos reperire quibit? aut repertis vim inferre, Res
ad Gubernatorẽ delata. Vaſcum ab auſtro accerſit Petrus Aria,
paret dicto Vaſcus, In Cathenas coniicitˀ negat vaſcꝰ tale Conſi-
liũ cogitaſſe, teſtes quęruntˀ, malefactorũ, quæ patrauerat ab ini
cio dicta colliguntˀ, morte dignus cenſetur Perimitur, Ita labori-
bus et periculis, q̃ ſubiuit, innumeris, miſer Vaſcus, quãdo maio-

Nota humanam ſortem.

res ſe titulos adepturũ ſperabat, finẽ imſpoſuit, Claſſiculã Petrari-
a ipſemet, Vxorẽ in dariene relicta cõſcẽdit, ꝑſcrutaturꝰ littora nõ
dũ an redierit intelligimꝰ, neqꝫ ipſi deeſt fortũa, Iam aliꝰ deſigna
tꝰ Gubernator dictꝰ Lupꝰ hoca. ex fortunatis inſulis; vbi diu ex-
titit Prorex reuocatꝰ ad Darienẽ, quid ſtomachi ſit habiturus, Si
redierit Petraria, boni iudicent, nihil vnq̃ꝫ gloria dignum, ſub eo
actũ eſt, Nimiũ remiſſũ abinicio fuiſſe arguũt hinc, illinc autem
nimis indulgentẽ, & parũ ſeuerũ incorrigendis erroribus, de hoc
ſatis, Poſtergata quędã repetamꝰ de flumine ingenti Dabaida ꝓ-
fundiſſimo. Dicto a noſtris grandi, qui labitur in vltimũ Vrabæ
ſinus angulũ, per portas vti Nilus in egiptiũ Mare ſeptẽ, Late in
Decadibus, ꝙ eius mõtana ſint auro ditiſſima, ex accolarũ relatu
Dabayda archana ſcrutaturi Vaſcꝰ, & pręrores alii, cõpoſitis ag-
minibus aduerſo flumine cũ Nauibꝰ diuerſarum ſpetierũ, qua-
ter conſcenderũt, quadraginta leguas primo, mox quinquaginta

Nota hominũ illarũ partium ferociam & malignitatem.

demũ Octuaginta extranſuerſo alias, O ingens facinꝰ, Gens nu-
da veſtitam, inermis armatã ꝓfligauit ſemper, trucidauit ad vnũ
aliquando, vulneribus confecit, omnes ſagittis bella gerunt vene
natis, de qua viſu hoſtium carnes aſſequũtur detectas, ictum fi-
gunt certiſſimũ. habet & Iacula quæ pugnę tempore tam crebra
iaculẽtˀ eminꝰ, vt more nubis ſolẽ hoſtibꝰ arripiãt, habẽt & ligne
os durefactos enſes latoſqꝫ, quibꝰ cominꝰ certãt ferociter ſi ad ma
nꝰ deueniatˀ, Et vaſcũ ipſũ multis vulnerbꝰ cõfecerũt aliq̃n, Ita

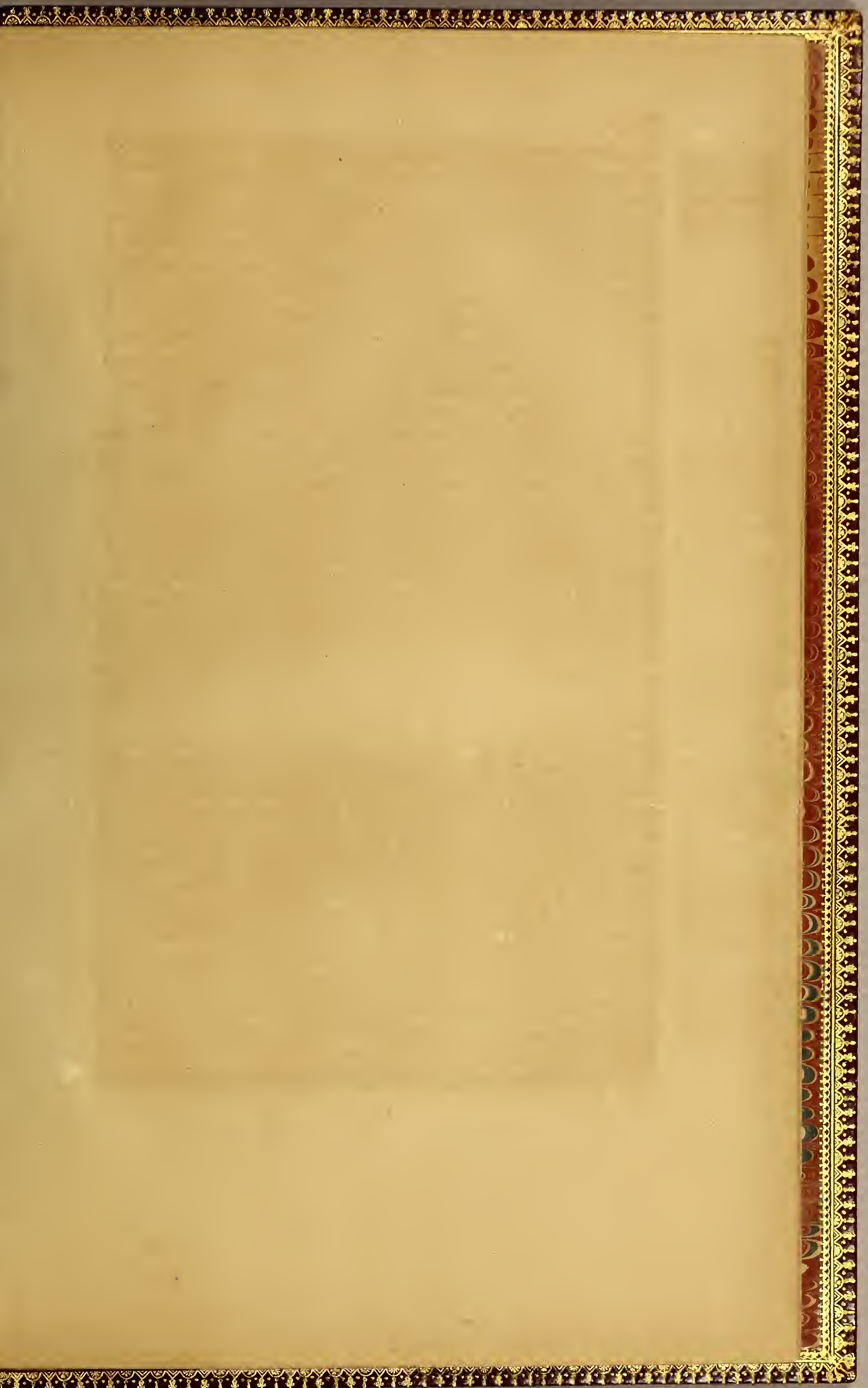
flumen Dabaida Inexploratum relinquitur Restat vt de Hyspaniola reliquarum Insularum genitrice pauca dicam⁹. Resarcitus est in ea senat⁹, quinq; sũt additi Iudices, qui vniuersis illis tractibus, leges prębeãt, Sed ꝓpediem colligere in ea aurũ, licet sit auro pregnans, desinent, quia fossores deerunt, Ad exiguũ miseri Accolæ reducti sũt numerũ, opa quorũ in auro legẽdo vsi sũt Absumpti abinicio Bellis acribus, fame multo plures, quo anno radicem, qua panem nobiliũ conficiebant, eruerunt, & A Mayz, grano, pane populari abstinuerunt, reliquos, varii morbilli ignoti, hactenus superiori anno Millesimo quingentesimo decimo octauo, qui tanq̃ morbosas pecudes cõtagioso ãhelitu eos inuaserat Et vna. ne mẽtiamur, auri cupiditas, in quo effodiendo, & cribrãdo ac legendo, miseros post iactas semẽtes, ociosis ludis actripudiis, & piscationi, aut parui Cuniculi venationi asuetos inhumane nimis exagitarũt, Iam per regiũ vniuersũ Senatũ sancitũ est, vt liberi reducantur in populos, & agriculturę generationiq; indulgeãt, Serui autem aliunde empti ad id aurifodinarũ opificiũ trahant, de auri fame mortifera satis iã dictũ Auditu est mirãdũ quãtũ in hac insula coalescãt oĩa, nã octo, & vigiti Torcularia sũt in ea erecta, quibus magna Zaccari copia extorquet, Zaccareas autẽ cannas altiores, crassioresq; in hac Insula creari q̃ alibi, ad crassitudinem lacertalem, & ad virilis staturę ac semis altitudinẽ aiunt nutriri Et quod maius est Valẽtiæ vbi a maioribus nostris, ingẽs Zaccari copia quotãnis elicit vel vbicũq; Zaccareis cãnis inuigilet, quinq; vel sex aut quęuis copiosior septem filiolas, que q; radix parturit, In Hyspaniola viginti, ac trigĩta interdũ, Quadrupedũ est in ea copia inmẽsa, Auri rabida sitis a Cultura Hyspanos hactenus diuertit, triticum augetur in inmensum centesimũ aliquando reddidisse dicitur, vbi cura sit in Collibus aut Mõtanis iugis ad Boream, præcipue versis, tritico serendo intẽdere, Coalescunt & vites in eisdem partibus mirum immodũ, De arboribus vero Cassiã fistulam gignentibus, ex Insulis putato cõtinenti vicinis asportatis, de quibus mẽtionem fecimus in decadum libellis, Quid dicemus? Tanta est copia iã, vt post paucos annos Libram semis vnciæ loco, a Farmacapolis. sumus habituri. De coccineis. deq; reliquis huius Beatæ Insulæ prerogatiuis, & Naturę illi porrecta beneficentia. satis multaq; in Decadib9, Placuit tamen pleraq; repetere. quia grandium negotiorum molem arbitror. ab huiusmodi rerum recordatione. tuæ Beatitudinis ingenium diuertisse. Nec labia retorquent repetita.

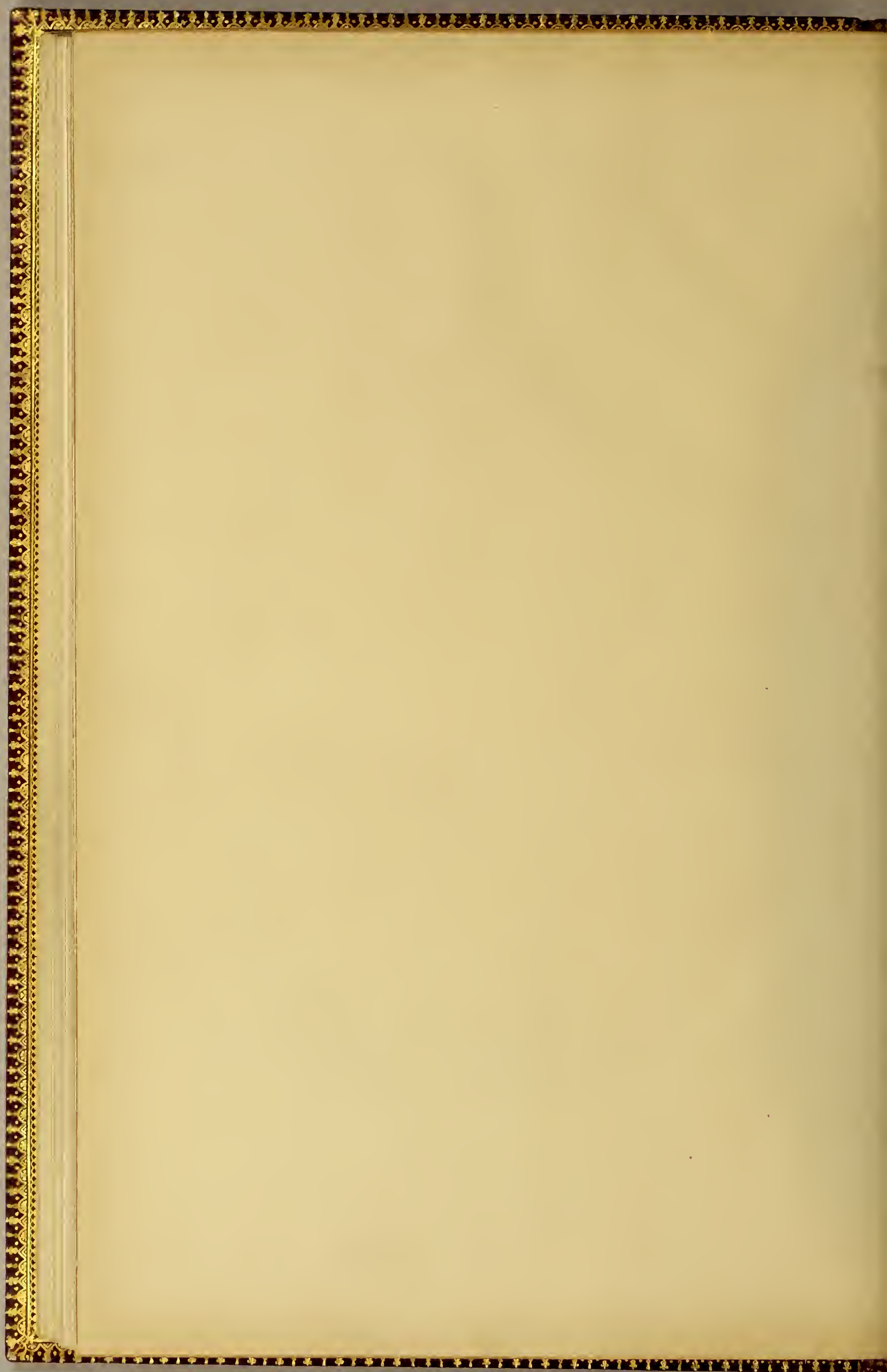
Exponit regimen Hyspanię Insulę impositum.

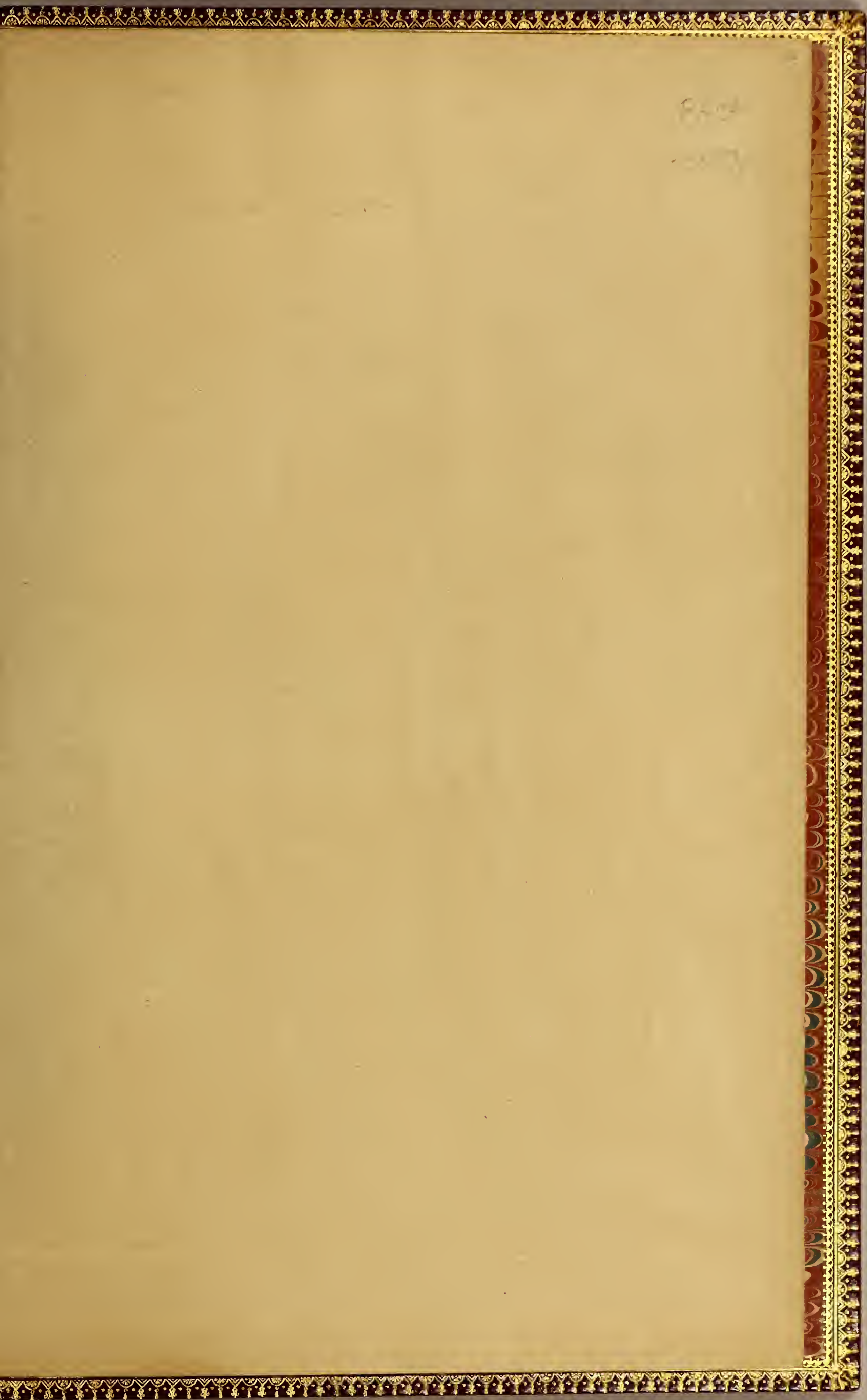
Nota quantũ premant indi Hyspanię Insulę.

Nota maximam esse zachari copiam in illis partib⁹

Nota maximã esse Cassię quantitatẽ in Hyspana Insula.

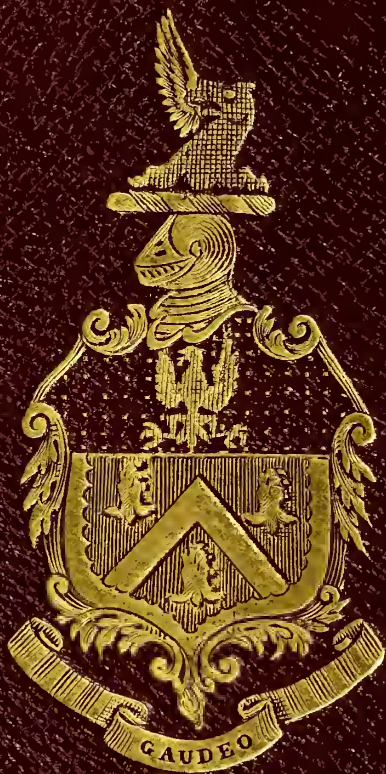











GAUDEO